

Teckning av Margit Andersson

Ett fattigbröd från Sollerön

Min far Bül Ull, yngste sonen till Bül Olof Andersson, ”Svartull” kallad, skildrar inför sin femtioårsdag 1928 sitt liv i versform. Om sina barnaår på Sollerön skriver han:

”Havre vi åto alla,
kornbröd var alltför bra.
Rågbröd, ”lysebröd” vi kalla
endast herrskap skall det ha.”

”Där jag lärde mig försaka,
härdades i livets strid.
Glad jag åt min havrekaka
helt förnöjd och hade frid”

Då jag i min Solleröroman "Svartull" ville använda mig av havrekakan för att förstärka lokal- och tidsfärgen, vände jag mig till ett par solle-rökännare för att få närmare upplysningar om havrekakans utbredning i hushållen på Sold. Båda, såväl Håll Albert Jönsson som Lilly Sterner-Johnsson, förklarade att de inte kände till att havre brukades som bröd-föda på Sollerön.

Senare meddelade Lilly Sterner-Johnsson mig att i Anders Pers memoarbok "Lärare, bonde, tidningsman" var havrekakan omnämnd. Från sina barnår i Mora skildrar Anders Pers havrekakan under nöd-åren 1867—1868:

"Havrebröd, tunnbröd, vari potatis även ingick, var folkets bröd och man var tacksam om man icke behövde sakna sådant".

Anders Pers berättar, att sommaren 1868 blev torr och het och säden förtorkade. "Inga förråd funnos att falla tillbaka på. Den för tidigt mogna säden avmejades. Efter att ha torkat någon dag på snes togs den in, men tröskades ej utan man hackade av havrevipporna i de små kärvarna och ett stycke av halmen. Denna hackades så smått att halmbitarna knappast vore längre än havrekorn. Blandningen torkades på kölna och fördes till kvarnen, där den maldes till mjöl."

Anders Pers hörde tydligen till de barn, som var lyckliga nog att ha tillgång till annat bröd, men han kan dock berätta hur det smakade:

"I en granngård till oss upplevde jag hur man utförde konststycket att av detta mjöl baka bröd. Det såg ut som tunnbröd fast något tjockare. Jag smakade brödet. Det var torrare och tarvare än det vanliga brödet men jag tyckte ej att det var något särskilt märkvärdigt."

Att varken Håll Albert eller Lilly Sterner kände till att havrekakan var ett bröd som åts i Siljansbygden är inte att förundra sig över. De är båda födda över trettio år efter min far, Böl Ull, och cirka fyrtio år efter Anders Pers.

När de växte upp hade havrekakan spelat ut sin roll som matbröd på såväl Sollerön som i Siljansbygden i övrigt.

I sin femårsberättelse 1891—1895 rapporterar länsstyrelsen i Kopparbergs län:

"Bättre födoämnen användes mera, och numera påträffas sällan enbart havrebröd,. Bröd av råg och korn är allmänt förekommande".

Pelle Sollerman